

Київський університет імені Бориса Грінченка

КОРНЯТ ВІРА СТЕПАНІВНА

УДК 371.1:37.013.42(043.3)

**ФОРМУВАННЯ ДІАГНОСТИЧНИХ УМІНЬ
МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПЕДАГОГІЧНИХ КОЛЕДЖАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Київському університеті імені Бориса Грінченка, м. Київ.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
Сисоєва Світлана Олександрівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
завдувач науково-дослідної лабораторії освітології,
м. Київ.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Вайнола Ренате Хейкїївна,
Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова,
професор кафедри соціальної педагогіки,
м. Київ;

кандидат педагогічних наук, доцент
Казаківа Наталія Вікторівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
начальник відділу педагогічних практик,
м. Хмельницький.

Захист відбудеться «06» жовтня 2015 року о 10 год. 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.133.06 у Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка (04212, м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13 б).

Автореферат розісланий «___» вересня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

М. В. Братко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Професія соціального педагога впродовж останніх десятиліть набуває все більшої актуальності. За своїм призначенням діяльність соціального педагога спрямована на комплексне вирішення соціальних проблем людини у суспільному середовищі, пошук оптимальних шляхів та засобів їх розв'язання, надання допомоги, підтримки й захисту всім, хто цього потребує.

Соціальна значущість та складність діяльності соціального педагога в сучасних умовах висувають якісно нові вимоги до його фахової підготовки. Важлива роль у професійній підготовці соціального педагога належить формуванню професійних умінь, оскільки рівень фаховості визначається не тільки глибокими знаннями, а й уміннями й навичками щодо їх застосування, зокрема у нових професійних ситуаціях. Серед професійних умінь соціального педагога діагностичні уміння набувають особливого значення, оскільки їх сформованість значною мірою визначає якість соціально-педагогічної допомоги різним верствам населення.

Проблеми модернізації вищої освіти та професійної підготовки соціальних педагогів відображені у законах України «Про вищу освіту» (2014), «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» (2001), «Про соціальні послуги» (2003), «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді України» (2004); Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» (1993); Декларації «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (2009); Національній доктрині розвитку освіти в Україні (2002); Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року; Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2014).

Дослідженню професійної підготовки педагогічних кадрів в Україні завжди приділялася належна увага. Проблеми філософії освіти досліджували В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк, В. П. Андрущенко. Теоретичні та методичні засади неперервної професійної освіти знайшли своє відображення у працях С. У Гончаренка, С. О Сисоевої, Я. В. Цехмістера; проблеми вищої освіти – у працях А. М. Алексюка, М. Б. Євтуха, В. А. Кушніра, зокрема педагогічної – І. А. Зязюна, В. І. Лугового, В. І. Бондаря та інших. Значна кількість досліджень присвячено проблемам професійного становлення вчителя (О. А. Дубасенюк, В. А. Семиченко, Л. Л. Хоружа), підготовки вчителя до педагогічної творчості (С. О. Сисоева), формування здорового способу життя вихованців (О. Д. Дубогай, Л. П. Сущенко).

Формуванню професійних умінь майбутніх учителів приділяли увагу в своїх дослідженнях: К. Й. Щербакова (педагогічні уміння); В. М. Литовченко, Н. М. Яковлева, С. П. Балашова (дослідницькі уміння); О. І. Хоменко, Д. О. Тхоржевський (уміння з трудового навчання та виховання).

Значна увага науковцями приділялася вивченню проблеми підготовки фахівців у педагогічних коледжах, зокрема таким її аспектам: формування у студентів коледжу культури спілкування – Н. А. Дусь; підготовка студентів педагогічного коледжу до управління навчальною діяльністю школярів – В. Р. Михальська; формування у студентів творчої активності – Я. В. Кічук, правосвідомості – Г. Г. Кондратенко.

Також розглядалися теоретичні засади діагностичної діяльності вчителя початкових класів, зміст та засоби підготовки майбутніх учителів до діагностичної діяльності (С. М. Мартиненко), розробка дидактичних засад педагогічної діагностики вчителя-предметника (П. І. Підкасистий), діагностика виховного процесу (І. Д. Бех, З. І. Васильєва, М. І. Шилова).

Українські вчені приділили значну увагу питанням становлення та розвитку соціальної педагогіки, визначення її предмету та змісту (А. Й. Капська, І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько), напрямів та технологій соціально-педагогічної діяльності (Г. М. Лактіонова).

Проблема професійної підготовки майбутнього соціального педагога була і залишається предметом наукових досліджень вітчизняних учених. Вивчалися теоретико-методологічні засади професійної підготовки соціальних педагогів (В. А. Поліщук, Р. Х. Вайнола, І. І. Доброскок), особливості підготовки соціальних педагогів до виконання окремих професійних функцій (Г. В. Локарева, С. Ю. Пашенко, А. В. Первушина) і до соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю в різних соціумах (В. М. Оржеховська, Ю. Р. Мацкевич, С. Я. Харченко).

Російські дослідники розглядали такі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів, як: теоретичні засади особистісно-орієнтованого підходу до соціально-педагогічної та соціальної роботи (В. Г. Бочарова); теоретичні підходи до визначення професіоналізму в соціальній роботі (Є. І. Холостова); багаторівневої, системної професійної підготовки соціальних педагогів (Ю. М. Галагузова, І. А. Зимняя).

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень із професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, проблема формування у них діагностичних умінь у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах ще не була предметом окремого дослідження. Так, поза увагою науковців лишилися такі важливі аспекти цієї проблеми: структура діагностичних умінь соціального педагога, педагогічна технологія їх формування у майбутніх соціальних педагогів у педагогічному коледжі.

Варто зазначити, що професійна підготовка соціальних педагогів здійснюється у вищих навчальних закладах різного типу, а саме: педагогічних коледжах, інститутах, університетах. Педагогічний коледж виступає початковою ланкою у процесі професійної підготовки соціального педагога, де закладаються основи його

педагогічної освіти та педагогічної майстерності. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах передбачає більшу кількість годин на педагогічну практику, різноманітність її видів, що створює сприятливі умови для формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів.

Актуальність дослідження обраної проблеми підсилюється низкою суперечностей, що гальмують формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах, а саме – між:

- зростанням вимог до рівня професійних умінь соціальних педагогів, зокрема діагностичних, та реальним рівнем їх сформованості у випускників педагогічних коледжів;
- необхідністю формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах та відсутністю цілісної педагогічної технології їх формування;
- усвідомленням майбутніми соціальними педагогами важливості діагностичних умінь для професійної діяльності та нерозробленістю змісту, форм, методів, завдань педагогічної практики для їх формування на етапі навчання у педагогічному коледжі.

Ураховуючи значущість якісної професійної підготовки соціальних педагогів відповідно до вимог сучасного суспільства, об'єктивну потребу формування у них діагностичних умінь, а також зважаючи на недостатню теоретичну розробленість проблеми та її практичну впровадженість, темою дисертаційного дослідження було обрано: **«Формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до плану наукових досліджень Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України за темою: «Психолого-педагогічні основи технологій навчання у вищій школі» (РК №0199U0000390); відповідно до наукової теми Київського університету імені Бориса Грінченка «Філософські, освітологічні та методичні засади компетентісної особистісно-професійної багатопрофільної університетської освіти» (ДР №0110U006274).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України (протокол №6 від 01 липня 2010 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №7 від 26 жовтня 2010 року).

Об'єкт дослідження – професійна підготовка соціальних педагогів у педагогічних коледжах.

Предмет дослідження – педагогічна технологія формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах.

Мета дослідження – обґрунтувати педагогічну технологію формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах.

Відповідно до об'єкта, предмета та мети визначено основні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми у педагогічній теорії та практичній діяльності педагогічних коледжів.
2. Обґрунтувати структуру діагностичних умінь соціального педагога.
3. Визначити критерії сформованості діагностичних умінь у майбутніх соціальних педагогів.
4. Розробити, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічну технологію формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах.

Методологічну основу дослідження становлять положення філософії щодо взаємозв'язку теорії та практики; психології про розвиток особистості, ролі діяльності у формуванні та розвитку особистості; педагогіки про цілісність і неперервність професійної підготовки майбутніх фахівців, становлення особистості та її професійного розвитку з урахуванням особливостей майбутньої професії, активну роль особистості в оволодінні професійними знаннями, вміннями, навичками; про розвиток та саморозвиток особистості у практичній діяльності.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові положення та висновки філософії освіти (В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, В. О. Огнев'юк); неперервної професійної освіти (С. У. Гончаренко, С. О. Сисоєва, Я. В. Цехмістер); психології діяльності (О. М. Леонтьєв, Г. С. Костюк, С. Л. Рубінштейн); методології педагогічних досліджень (С. У. Гончаренко, В. В. Краєвський та ін.); концепцій підготовки соціального педагога у вищих навчальних закладах (С. Я. Харченко, В. А. Поліщук); зокрема до професійної соціально-педагогічної діяльності (Л. І. Міщик, І. Д. Зверева, А. Й. Капська, О. В. Безпалько та ін.); теорії та практики інноваційних технологій професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів (П. М. Гусак, І. В. Козубовська та ін.); педагогічної діагностики (К. Інгенкамп, А. С. Белкін, Б. П. Бітінас, М. І. Монахов, І. П. Підласий, Н. М. Боритко, С. М. Мартиненко та ін.); досліджень формування професійних умінь соціального педагога (В. Н. Багрій), зокрема, риторичних (А. В. Первушина), комунікативних (Д. І. Годлевська), рефлексивних (В. М. Раскалінос), творчих (Т. А. Равлюк); професійної підготовки студентів у педагогічних коледжах (С. П. Балашова, О. О. Кіяшко, Я. В. Кічук, Г. Г. Кондратенко)

Методи дослідження. Для дослідження мети і розв'язання поставлених завдань використано такі методи дослідження: *теоретичні* – аналіз філософської, педагогічної, психологічної, навчально-методичної літератури для визначення

об'єкта, предмета, мети дослідження, формулювання його завдання; уточнення теоретичної сутності поняття «діагностичні уміння соціального педагога»; виявлення особливостей формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах; синтез, порівняння, конкретизація, систематизація і узагальнення для відбору форм і методів формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів; метод наукового моделювання для обґрунтування структури діагностичних умінь соціального педагога, визначення її змісту; педагогічної технології формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах; *емпіричні* – педагогічне спостереження, опитування, бесіди, анкетування, тестування для визначення сучасного стану сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів; педагогічний експеримент – для експериментальної перевірки педагогічної технології формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах; *математичної статистики* – для обробки даних та встановлення статистичної значущості результатів дослідження та їхньої кількісно-якісної інтерпретації.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота виконувалася на базі Педагогічного коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка, Вищого навчального закладу «Український католицький університет» (м. Львів), Коломийського педагогічного коледжу Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Коломия, Івано-Франківської області), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, (м. Івано-Франківськ). У експериментальній роботі брали участь 462 студенти вищих навчальних закладів II-IV рівнів акредитації.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що *вперше* обґрунтовано структуру діагностичних умінь соціального педагога: процесуально-технологічні (аналітико-синтетичні, методологічні, аналітико-корекційні, інформаційні) та особистісно-рефлексивні (креативні, рефлексивні, оцінювальні); визначено критерії сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів (аналітико-синтетичний, методологічний, аналітико-корекційний, інформаційний, креативний, рефлексивний, результативно-оцінювальний) та рівні їхнього прояву (оптимальний, допустимий, критичний); педагогічну технологію формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах (етапи: підготовчий, реалізації, підсумково-аналітичний); *уточнено* теоретичну сутність поняття «діагностичні уміння соціального педагога», які визначено як здатність соціального педагога до системного здійснення діагностичних дій у практичній

соціально-педагогічній діяльності для досягнення її мети; *удосконалено* зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах; зміст завдань педагогічної практики для формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів; *подальшого розвитку* набули діагностичні методики для визначення рівнів сформованості діагностичних умінь соціальних педагогів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що розроблено та впроваджено: навчально-методичні комплекси до навчальних дисциплін «Основи психодіагностики та психокорекції», «Основи профорієнтаційної роботи» (навчальна програма, курс лекцій, робочий зошит для самостійної роботи студентів); методичні рекомендації щодо організації та проведення педагогічної практики; методику педагогічного оцінювання рівня сформованості діагностичних умінь для студентів та викладачів напряму «Соціальна педагогіка» у педагогічних коледжах, соціальних педагогів загальноосвітніх шкіл.

Матеріали дослідження можуть бути використані викладачами в освітньому процесі педагогічного коледжу під час вивчення навчальних дисциплін та проведенні педагогічної практики; у системі післядипломної освіти під час навчання слухачів курсів підвищення кваліфікації соціальних педагогів; керівниками загальноосвітніх навчальних закладів при атестації соціальних педагогів.

Основні положення дисертаційного дослідження **впроваджено** у навчальний процес Педагогічного коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка №94 від 03.10.2013 р.), Коломийського педагогічного коледжу Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (довідка №106 від 25.09.2013 р), Дубенського коледжу Рівненського державного гуманітарного університету (довідка №265 від 01.10.2013 р.), вищого навчального комунального закладу «Білгород-Дністровське педагогічне училище» (довідка №618 від 27.09.2013 р.), ВНЗ «Український католицький університет» (довідка №61 від 10.09.2013 р), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка №01-08/03/116 від 17.09.2013 р.).

Упродовж усього періоду наукового дослідження дисертантка особисто брала участь в організації та проведенні експериментальної роботи, впроваджуючи розроблені методичні матеріали у навчальний процес Педагогічного коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка, працюючи на посаді викладача фахових дисциплін напряму підготовки «Соціальна педагогіка».

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема: *міжнародних* – «Актуальні питання соціально-педагогічної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах» (Київ, 2009), «Культурно-історична

спадщина України та Польщі як чинник розвитку полікультурності освіти» (Хмельницький, 2011), «Оновлення змісту професійної освіти майбутніх педагогів ДНЗ і ЗОШ I ступеня: парадигми ХХІ сторіччя» (Берегово, 2011), «Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір» (Київ, 2012), «Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери» (Хмельницький, 2012), «Исследование традиционных и новых тенденций, закономерностей, факторов и условий функционирования и развития в экономике, проектном менеджменте, образовании, юриспруденции, психологии, медицине, психологии, философии, социологии, истории, растениеводстве» (Санкт-Петербург, 2014); *всеукраїнських* – «Актуальні проблеми соціального захисту дезадаптованих дітей та молоді» (Кам'янець-Подільський, 2011); *міжвузівських* – «Гуманітарні аспекти формування особистості» (Львів, 2011, 2012). Результати дослідження обговорювалися під час *IV українського педагогічного конгресу* – «Реформування освітньої системи в Україні в контексті європейської інтеграції» (Львів, 2014); *засіданні наукової школи* з проблем творчості і технологій у неперервній професійній освіті – «Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті» (Рівне, 2011), «Освіта для інформаційного суспільства» (Київ, 2012); *наукових та науково-практичних семінарах* – «Методологія міждисциплінарних досліджень у сфері освіти» (Київ, 2013); «Педагогічна практика як складова фахового формування студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка»: досвід, реалії, перспективи» (Львів, 2013); «Медіаосвіта в Україні: інноваційний досвід і перспективи впровадження» (Львів, 2014).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки дисертації опубліковано у 20 наукових працях, з них 18 одноосібні, зокрема: 1 навчально-методичне видання (у співавторстві); 9 статей у провідних фахових виданнях України, з них 8 – друкованих, 1 – електронному; 1 – зарубіжному періодичному виданні; 3 публікації – збірниках наукових праць; 4 публікації – матеріалах наукових конференцій; 2 – збірниках тез конференцій.

Особистий внесок здобувача у навчально-методичному посібнику «Тестові технології оцінювання знань студентів у педагогічних коледжах», підготовленого у співавторстві з А. М. Богдановою, О. М. Цимбалою, відображений у змісті Розділу 2 (п. 2.1., 2.2., 2.3); у статті «Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'єю» (у співавторстві з М. В. Павленко) – визначенні особливостей організації навчання соціальних педагогів до роботи з сім'єю. Розробки співавторів у дисертації не використовувалися.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (338 найменувань, з них 7 іноземною мовою) та додатків на 97 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 354 сторінки, з них основного тексту – 216 сторінок. Робота містить 15 таблиць та 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічну та теоретичну основу дослідження; розкрито його наукову новизну, теоретичне і практичне значення; подано інформацію про апробацію та впровадження результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

У **першому розділі** – *«Формування діагностичних умінь майбутнього соціального педагога як педагогічна проблема»* – схарактеризовано базові поняття дослідження; проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у педагогічній теорії; особливості підготовки соціальних педагогів у педагогічних коледжах; сучасний стан сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів.

Теоретичний аналіз наукової літератури показав, що визначення поняття «діагностичні уміння соціального педагога» ґрунтується на таких поняттях: «уміння», «професійні уміння», «педагогічні уміння», «навички».

Уміння визначаються як: володіння складною системою психічних і практичних дій, необхідних для доцільної регуляції діяльності за допомогою наявних у суб'єкта знань і навичок (К. К. Платонов); складний комплекс особистісних якостей, які забезпечують досягнення поставленої мети діяльності (Є. А. Мілерян); дія, що складається з упорядкованих операцій, поєднаних спільною метою (М. М. Скаткін); здатність виконувати певні дії, заснована на доцільному використанні здобутих знань і навичок (А. В. Петровський).

В основу досліджень, пов'язаних із формуванням професійних умінь майбутніх фахівців, покладено праці психологів у галузі теорії діяльності (Б. Г. Ананьєв, О. М. Леонтьєв, А. В. Петровський, С. Л. Рубінштейн); поетапного формування розумових дій (П. Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін, Д. Б. Ельконін), формування умінь та навичок (Є. О. Мілерін, С. М. Мартиненко). Професійні уміння розглядаються як сформовані на основі засвоєних знань та навичок і практичного досвіду способи виконання складних комплексних дій, спрямованих на реалізацію функцій діяльності (Н. В. Остряньська). У структурі професійних умінь виділяють: знання способів виконання дій, їхнього змісту та послідовності (правил, прийомів), практичний досвід використання стандартних дій, елементи творчого підходу (розв'язання проблем, застосування знань та умінь у нестандартних умовах) (С. М. Мартиненко).

Професійні уміння соціального педагога вчені характеризують як сформовані на основі засвоєних знань, навичок і практичного досвіду способи виконання складних комплексних дій, спрямованих на реалізацію функцій професійної діяльності (В. Н. Багрій).

Педагогічні уміння визначаються як: володіння способами та прийомами навчання і виховання, що ґрунтуються на свідомому використанні психолого-педагогічних та методичних знань (О. О. Абдулліна, Н. В. Кузьміна); складне психічне утворення, яке об'єднує професійно важливі особистісні риси і навички із мислительними та практичними діями, які забезпечують успіх у навчально-виховній роботі (Л. Ф. Спирін); способи педагогічної діяльності (А. К. Маркова); практична основа педагогічної діяльності, що спрямована на творче виконання професійних функцій педагога і забезпечує високий рівень його майстерності (В. О. Сластьонін та ін.); сукупність найрізноманітніших дій вчителя, які співвідносяться з функціями педагогічної діяльності та є свідченням його професійної компетентності (О. І. Щербаков).

Також у розділі розкрито неоднозначність у трактуванні взаємозв'язку понять «уміння» й «навичка». Існує розуміння навички як простого, стереотипного повторення попереднього досвіду, автоматизованої дії, котра в результаті практичного застосування перетворюється в уміння (О. М. Леонт'єв). У дисертації «навичка» розглядається як дія, яка утворилася на основі простого уміння (В. В. Давидов, М. А. Данилов).

У дисертації діагностичні уміння розглядаються як здатність особистості до системного здійснення діагностичних дій у практичній діяльності. Діагностичні уміння соціального педагога розглядаються як здатність соціального педагога до системного здійснення діагностичних дій у практичній соціально-педагогічній діяльності для досягнення її мети.

Теоретичний аналіз проблеми професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів показав, що пріоритетними напрямками її дослідження є: теоретико-методологічні основи організації навчального процесу професійної підготовки соціального педагога в Україні; формування професійних (комунікативних, риторичних, рефлексивних, креативних) умінь, компетенцій та особистісних якостей майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки; особливості та зміст роботи соціального педагога з різними категоріями клієнтів. Також досліджувалася професійна підготовка соціальних педагогів у Німеччині, Польщі, Австрії, Франції, Великій Британії, США, Канаді.

Розкрито особливості професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах. До них віднесено: можливість здобуття загальної середньої освіти та професійної підготовки; врахування вікових особливостей студентів при організації освітнього процесу, особливо на першому та другому курсах; спрямованість програм на подальше поглиблення знань та умінь під час навчання в інституті, університеті; практична спрямованість навчання, що виражається у різних видах педагогічної практики, кількості їх годин; розширені обов'язки та відповідальність кураторів студентських груп.

Вивчення сучасного стану сформованості діагностичних умінь у студентів педагогічних коледжів (462 респонденти) підтвердило актуальність і доцільність дослідження обраної проблеми. Результати аналізу показують, що 61,3% респондентів вважають, що у них недостатньо розвинені діагностичні уміння; 54,6% з них зазначають необхідність поглиблення підготовки, розширення змісту навчальних дисциплін щодо формування діагностичних умінь; 33,7% досліджуваних наголошують на потребі удосконалення форм та методів викладання навчальних дисциплін, їх спрямованості на набуття навичок діагностичної діяльності. Виявлено, що 38,4% майбутніх соціальних педагогів вважають, що у них недостатньо сформовані уміння здійснювати аналіз отриманої інформації, 32,6% – уміння складати та проводити анкетування, 29,5% – уміння підібрати необхідні методи дослідження особистості дитини, здійснювати аналіз отриманих даних.

У **другому розділі** – *«Педагогічна технологія формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах»* – обґрунтовано структуру діагностичних умінь соціального педагога та критерії їх сформованості; педагогічну технологію формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів в умовах педагогічного коледжу; розкрито зміст, форми та методи формування діагностичних умінь у процесі професійної підготовки; розглянуто педагогічну практику у структурі педагогічної технології формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів.

У процесі дослідження обґрунтовано структуру діагностичних умінь, яка включає дві групи умінь: процесуально-технологічні та особистісно-рефлексивні. Процесуально-технологічні уміння структурно визначаються як аналітико-синтетичні, методологічні, аналітико-корекційні та інформаційні. Аналітико-синтетичні уміння відображають уміння аналізувати, систематизувати, узагальнювати, класифікувати; уміння чітко визначати проблему та предмет діагностики, здійснювати інтерпретацію отриманих результатів; уміння формулювати висновки. Методологічні уміння – наявність знань щодо здійснення різних методів діагностичної діяльності (спостереження, анкетування, опитування, інтерв'ю, проєктивні методики) та уміння їх проводити; уміння адекватно підібрати методики для проведення діагностики; уміння розробити методичне забезпечення дослідження та шляхи застосування результатів на практиці. Аналітико-корекційні уміння – уміння вносити адекватні зміни у програму роботи відповідно до власних можливостей та здібностей; прогнозувати результати власної діяльності, шляхи удосконалення; уміння знайти способи вирішення проблем. Інформаційні уміння – уміння здійснювати пошук, відбір та аналіз інформації з різних джерел.

Особистісно-рефлексивні уміння структурно визначаються як креативні, рефлексивні та оцінювальні. Креативні уміння відображають уміння нестандартно

мислити, проявляти гнучкість мислення; уміння творчо застосовувати знання у нових ситуаціях; рефлексивні уміння – уміння виділяти, аналізувати, зіставляти власні дії з конкретною соціально-педагогічною ситуацією; оцінювальні уміння – уміння адекватно оцінювати власні діагностичні уміння; здійснювати самодіагностику рівня готовності до проведення діагностичної діяльності; уміння сприяти самовдосконаленню.

Охарактеризовано критерії сформованості діагностичних умінь соціальних педагогів: аналітико-синтетичний, методологічний, аналітико-корекційний, інформаційний, рефлексивний, креативний, результативно-оцінювальний.

Аналітико-синтетичний критерій відображає рівень сформованості у студентів таких мислительних операцій, як: аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, класифікація. Показниками цього критерію є аналітичність мислення, інтелектуальні можливості особистості, уміння аналізувати, класифікувати. Методологічний критерій відображає рівень сформованості у студентів методологічних умінь; показниками цього критерію є уміння студентів застосовувати теоретичні знання при вирішенні проблемних ситуацій. Показниками інформаційного критерію є уміння студентів працювати з різними інформаційними джерелами: словниками, підручниками, статтями у друкованих виданнях, інтернет-ресурсами; уміння ефективно використовувати інформацію у професійній діяльності. Показниками аналітико-корекційного критерію є критичність мислення студентів під час аналізу ситуації, уміння вирішувати проблемні ситуації. Креативний критерій передбачає сформованість у студентів уміння творчо мислити, генерувати ідеї, оригінально вирішувати поставлені завдання. Рефлексивний критерій визначає рівень сформованості у студентів уміння оцінити та проаналізувати свій психологічний стан, індивідуально-психологічні особливості, причини успіху чи невдачі під час здійснення діагностичних дій. Результативно-оцінювальний критерій – рівень сформованості у студентів уміння оцінити свої професійні здібності, рівень розвитку діагностичних умінь, здатність до самоосвіти та самовдосконалення.

Визначено три рівні сформованості діагностичних умінь соціального педагога: оптимальний, допустимий, критичний.

Для студентів, які мають оптимальний рівень сформованості діагностичних умінь, характерним є вільне володіння системою діагностичних умінь, легке їх виконання та самостійне застосування для вирішення професійних завдань. У студентів із допустимим рівнем виникають труднощі у застосуванні діагностичних умінь у нових педагогічних умовах чи ситуаціях. Студенти з критичним рівнем сформованості діагностичних умінь мають теоретичні знання про систему діагностичних дій, але відтворити її можуть лише за допомогою наставника.

Розроблено та обґрунтовано педагогічну технологію формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів, яка визначається як керована відкрита система взаємопов'язаних цілеспрямованих дій, які здійснюють усі суб'єкти освітнього процесу для формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів.

Педагогічна технологія впроваджувалася у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах, з урахуванням досвіду всіх суб'єктів освітнього процесу на основі збагачення навчального матеріалу, використання форм та методів, спрямованих на формування діагностичних умінь. Етапами впровадження педагогічної технології були: підготовчий, реалізації, підсумково-аналітичний.

На підготовчому етапі здійснювалося педагогічне оцінювання рівня сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів; визначення та окреслення змісту, обсягу та послідовності формування діагностичних умінь; підбір та розробка методів, організаційних форм та засобів формування діагностичних умінь. На етапі реалізації впроваджувалися визначений зміст, форми та методи, спрямовані на оволодіння студентами теоретичними знаннями з навчальних дисциплін та практичними діагностичними уміннями. На підсумково-аналітичному етапі проводився моніторинг рівня сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів, за потреби, на основі даних, вносилися зміни у технологічний ланцюг (здійснювалася корекція змісту, організаційних форм та методів навчання), пропонувалося застосування сформованих діагностичних умінь у нових умовах.

Розробка педагогічної технології передбачала відбір змісту, визначення форм та методів формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів.

У розділі розглянуто принципи відбору змісту навчальних дисциплін для формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів. Виокремлено загальнодидактичні принципи (науковості й актуальності, систематичності і послідовності, розвивального навчання, творчої активності) та принципи, характерні для професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів (цілісності професійної підготовки, спрямованості її на професійний розвиток особистості впродовж життя; адаптації змісту навчальних дисциплін до умов професійної діяльності, активної взаємодії суб'єктів навчальної діяльності).

Аналіз змісту навчальних дисциплін дав змогу виявити їх вплив на формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів, а також показав необхідність внесення змін та доповнень. Під час дослідження зроблено висновок, що формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів можна здійснювати у процесі вивчення таких навчальних дисциплін, як: «Вступ до спеціальності», «Загальна педагогіка», «Соціальна педагогіка», «Технології соціально-педагогічної роботи», «Самовиховання та саморегулювання особистості»,

«Основи психодіагностики та психокорекції», «Основи профорієнтаційної роботи», «Соціально-педагогічна профілактика правопорушень», «Соціальний супровід сім'ї» за умови їх змістового збагачення навчальним матеріалом для формування діагностичних умінь.

Навчальні дисципліни «Основи психодіагностики та психокорекції», «Основи профорієнтаційної роботи» були обрані базовими для формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів. Під час дослідження оновлено навчальні програми означених дисциплін, ґрунтовно розширено їх змістове наповнення (без збільшення годин навчального навантаження), зокрема, таких тем, як «Методи вивчення особистості», «Індивідуальні особливості особистості».

Також збагачено зміст таких навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності» (тема «Вимоги до соціального педагога як особистості та професіонала»); «Загальна педагогіка» («Діагностична діяльність соціального педагога»); «Соціальна педагогіка» («Функції соціально-педагогічної діяльності»); «Технології соціально-педагогічної роботи» («Особливості діяльності соціального педагога з діагностування проблем різних верств населення», «Особливості діяльності соціального педагога у закладах освіти»); «Соціально-педагогічна профілактика правопорушень» («Особливості діагностики дезадаптованих дітей та підлітків»); «Соціальний супровід сім'ї» (темою «Соціальна діагностика різних типів сімей»); «Самовиховання та саморегулювання особистості» («Самооцінка рівня професійної готовності», «Творчість у соціально-педагогічній діяльності»). Такий підхід сприяв формуванню у студентів базових знань про діагностичну діяльність, діагностичні уміння соціального педагога. Розроблено картки розвитку діагностичних умінь студентів під час вивчення кожної навчальної дисципліни.

У розділі охарактеризовано форми і методи формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів. Окрім традиційних форм (лекції, семінарські, практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота студентів) впроваджувалися активні форми: аудиторні (дискусії, інтерактивні лекції); групові аудиторні (робота в парах, малих групах); позааудиторні (індивідуальні навчальні завдання).

Наголошено на важливості самостійної роботи студентів у формуванні діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів. У процесі дослідження впроваджено такі форми її проведення: розробка плану проведення діагностичного дослідження особистості, творчі роботи, підготовка наукових повідомлень, складання таблиць, здійснення самодіагностики, підготовка анотацій видань з проблеми вивчення особистості, здійснення аналізу професійної діяльності соціального педагога у різних соціальних інститутах, створення картотеки діагностичних методик вивчення особистості.

У дослідженні доведено доцільність використання у навчальному процесі для формування діагностичних умінь навчально-рольових ігор, у яких моделюється

реальна соціально-педагогічна діяльність (мікрвикладання, рольові диспути, моделювання педагогічних ситуацій, виховних заходів, розв'язання педагогічних задач). Зроблено висновок, що їх застосування сприяє підвищенню інтересу студентів до вирішення проблеми, розвитку їх активності, набуттю методичного досвіду проведення зазначених заходів, які вони застосовують у процесі педагогічної практики.

Суттєве значення для формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів мало використання методу проектів, портфолію. У дисертації подано класифікацію навчальних проектів, які доцільно використовувати у процесі формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів; охарактеризовано зміст робочого портфолію, яке містить систематизовані діагностичні матеріали для проведення діагностики за основними напрямками; запропоновано форму ведення робочого зошита.

У дослідженні розглянуто педагогічну практику як структурну складову педагогічної технології формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів. Показано, що для формування діагностичних умінь педагогічну практику студентів доцільно проводити (без зміни навчальних годин) за такими видами: професійно-орієнтована, соціально-виховна, корекційно-реабілітаційна, соціально-педагогічна. Результатом успішного проходження різних видів практик є сформованість у студентів діагностичних умінь. Розроблено систему завдань для студентів для кожного виду практик, які сприяють формуванню, розвитку та удосконаленню діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів.

У **третьому розділі** – *«Організація та проведення педагогічного експерименту»* – подано етапи та методику експериментальної роботи, проаналізовано її результати.

Педагогічний експеримент тривав упродовж п'яти років (2009-2014р.р.). Формувальний етап експерименту відбувався за такими етапами: початковий, основний, підсумково-аналітичний, та спрямовувався на впровадження педагогічної технології формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах.

Для проведення формувального етапу експерименту було визначено експериментальні та контрольні групи. До складу експериментальних груп увійшло 97 осіб, у складі контрольних груп було 86 осіб. Оцінювання проводилося за трьома рівнями сформованості діагностичних умінь: оптимальний, допустимий, критичний.

Здійснено відбір та модифікацію методик для проведення формувального експерименту, а саме: методики для дослідження вольової організації особистості, наполегливості, визначення інтелектуальної лабільності, комунікативних та організаторських здібностей (КОС – 2), виявлення рівня самооцінки, оцінки

професійної діяльності соціального педагога (оцінювання творчого потенціалу), опитувальник особистісної схильності до творчості за Г. Девісом (у редакції Б. Пашнева), опитувальник професійної готовності (автор Л. Кабардова), методика О. Карпова; методика «Здатність до саморозвитку», методика «Креативність», тест Р. Кеттелла (16 PF – опитувальник). Для педагогічного оцінювання рівня сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів було використано модифікований варіант формули структурно-компонентного методу (СКМ) С. О. Сисоевої.

Аналіз та узагальнення результатів формувального експерименту показали підвищення середньої величини показників рівня сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у експериментальній групі. Отримані результати свідчать, що у студентів експериментальних груп, на відміну від контрольних, відбулися статистично значущі зміни у формуванні компонентів діагностичних умінь, що виявилось у позитивній динаміці загального рівня сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості діагностичних умінь
у студентів експериментальних і контрольних груп

Рівні	Експериментальні групи		Контрольні групи	
	Початок експерт. (%)	Кінець експер. (%)	Початок експер. (%)	Кінець експер. (%)
Оптимальний	4,8	19,3	5,7	7,8
Допустимий	37,5	49,1	37,7	41,6
Критичний	57,7	31,6	56,6	50,6

В експериментальних групах кількість студентів з критичним рівнем сформованості діагностичних умінь зменшилася на 26,1%, водночас збільшився відсоток студентів із допустимим (на 11,6%) та оптимальним (на 14,5%) рівнями сформованості діагностичних умінь

На відміну від експериментальних, у контрольних групах не спостерігалось суттєвих зрушень у рівнях сформованості діагностичних умінь, хоча й спостерігалися певні позитивні зміни, які були незначними і не досягали рівня статистичної значущості. Можна припустити, що вони можуть бути пов'язані з віковим розвитком студентів, загальним зростанням професійної зрілості майбутніх соціальних педагогів.

Графічно динаміку рівнів сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів подано на рис.1.

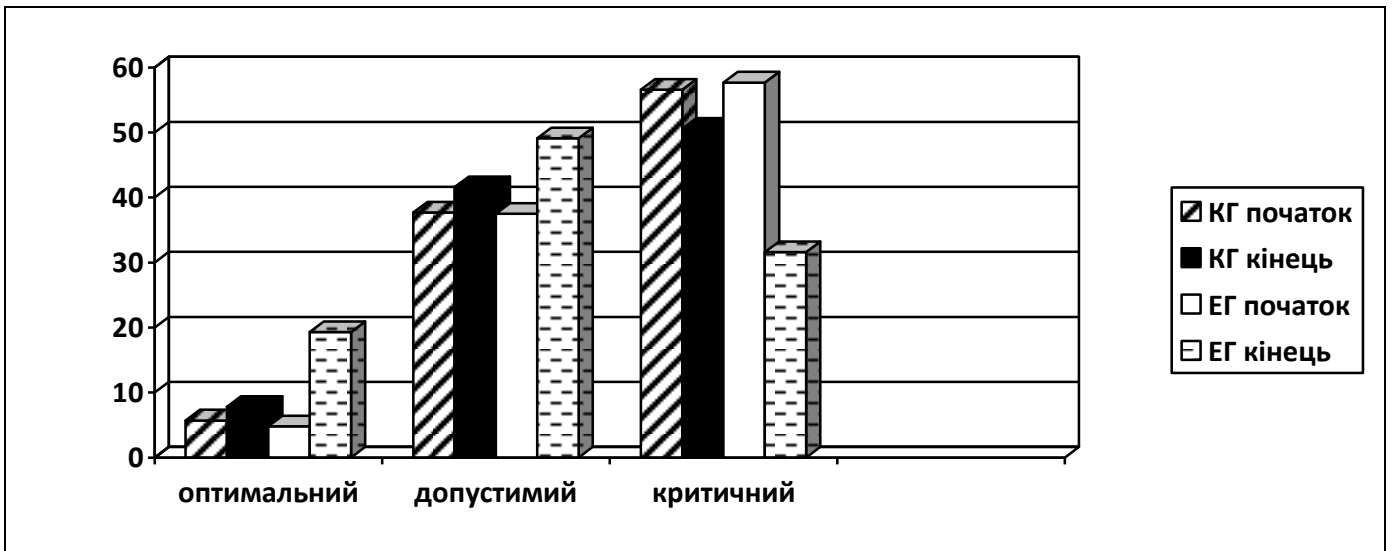

Рис. 1. Динаміка рівнів сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів.

Результати експериментальної роботи було перевірено за допомогою статистичної методики математичного аналізу χ^2 -критерію Пірсона.

Результати експерименту засвідчили позитивну динаміку у формуванні діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів в експериментальних групах у порівнянні з контрольними.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз проблеми формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі їх підготовки в педагогічних коледжах показав, що означена проблема вивчалася у педагогічній теорії в таких аспектах: теоретико-методологічні основи організації навчального процесу професійної підготовки соціального педагога; формування професійних умінь, компетенцій та особистісних якостей майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки; особливості та зміст роботи соціального педагога з різними категоріями клієнтів; професійна підготовка соціальних педагогів за рубежом.

У дослідженні поняття «діагностичні уміння соціального педагога» визначаються як здатність соціального педагога до системного здійснення діагностичних дій у практичній соціально-педагогічній діяльності для досягнення її мети.

Вивчення сучасного стану сформованості діагностичних умінь у майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах підтвердило актуальність дослідження обраної проблеми. Результати констатувального етапу експерименту показали недостатній рівень сформованості

діагностичних умінь у майбутніх соціальних педагогів та доцільність розробки цілісної педагогічної технології їхнього формування у процесі професійної підготовки.

2. Обґрунтовано структуру діагностичних умінь соціальних педагогів, у якій виокремлено дві групи умінь: процесуально-технологічні та особистісно-рефлексивні. Процесуально-технологічні уміння містять аналітико-синтетичні, методологічні, аналітико-корекційні та інформаційні уміння. Особистісно-рефлексивні уміння структурно включають креативні, рефлексивні та оцінювальні уміння.

3. Визначено критерії сформованості діагностичних умінь у майбутніх соціальних педагогів (аналітико-синтетичний, методологічний, аналітико-корекційний, інформаційний, креативний, рефлексивний, результативно-оцінювальний) та їхні показники. Залежно від прояву показників визначено три рівні сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів (оптимальний, допустимий, критичний) та запропоновано характеристику кожного. Розроблено методику оцінювання рівня сформованості діагностичних умінь соціальних педагогів.

4. Розроблено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічну технологію формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах. Визначено етапи впровадження педагогічної технології: підготовчий, реалізації, підсумково-аналітичний.

З метою формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів удосконалено зміст їхньої професійної підготовки через збагачення дисциплін «Вступ до спеціальності», «Загальна педагогіка», «Соціальна педагогіка», «Технології соціально-педагогічної роботи», «Самовиховання та саморегулювання особистості», «Основи психодіагностики та психокорекції», «Основи профорієнтаційної роботи», «Соціально-педагогічна профілактика правопорушень», «Соціальний супровід сім'ї» навчальним матеріалом, спрямованим на оволодіння теорією і практикою діагностичної діяльності.

Показано, що ефективними формами формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах є традиційні (лекції, семінарські, практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота студентів) та активні (дискусії, інтерактивні лекції, робота в парах, малих групах, індивідуальні навчальні завдання).

Встановлено, що формуванню діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах сприяють такі методи: навчально-рольові ігри, мікровикладання, рольові диспути, моделювання педагогічних ситуацій, розв'язання педагогічних задач, метод проектів, портфоліо.

Результати педагогічного експерименту щодо впровадження розробленої педагогічної технології, які були перевірені за допомогою χ^2 -критерію Пірсона, засвідчили позитивну динаміку у формуванні діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів в експериментальних групах порівняно з контрольними.

Однак, виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальшого вивчення потребують такі її аспекти: розвиток діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі магістерської підготовки; розвиток діагностичних умінь соціальних педагогів у системі підвищення їх кваліфікації; формування професійно-важливих умінь соціального педагога, зокрема профілактичних, корекційних, реабілітаційних у процесі професійної підготовки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Корнят В. С. Тестові технології оцінювання знань студентів у педагогічних коледжах : методичні рекомендації щодо розробки педагогічних тестів / А. М. Богданова, В. С. Корнят, О. М. Цимбала. – Львів : Растр-7, 2013. – 44 с.
2. Корнят В. С. Соціально-педагогічна практика як складова професійного становлення соціального педагога / В. С. Корнят // Педагогічна освіта: теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. праць – К.: КМПУ ім. Б.Д. Грінченка, 2009. – Випуск №11. – С.130 – 34.
3. Корнят В. С. Методологічні аспекти організації професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах педагогічного коледжу до роботи з дезадаптованими дітьми та молоддю / Корнят В. С. // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: Серія соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський : «Медобори-2006», 2011 – С. 111 – 117.
4. Корнят В. С. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів в сучасних умовах / В. С. Корнят // Вісник Прикарпатського університету: Педагогіка.– Івано-Франківськ, 2011 – Випуск XXXIX – С.65 – 68.
5. Корнят В.С. Тестовий контроль у підвищенні професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / В. С. Корнят // Педагогічний процес: теорія і практика : збірник наукових праць. – Київ «Едельвейс», 2012. – Випуск 2. – С. 61 – 69.
6. Корнят В. С. Інформатизація професійної підготовки соціальних педагогів у педагогічних коледжах / В. С. Корнят / Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал. – Київ, 2012. – Випуск 3-4. – С.61–67.

7. Корнят В. С. Сучасний стан сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів / В. С. Корнят // Педагогіка і психологія професійної освіти : науково-методичний журнал. – Львів, 2013. – №3. – С.173 – 181.
8. Корнят В. С. Структура діагностичних умінь соціальних педагогів / В. С. Корнят // Освітологічний дискурс : електронне фахове видання України – Київ, 2014, №3 (7). – С. 125 – 134.
9. Корнят В. С. Форми та методи формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки / В. С. Корнят // Педагогічний процес: теорія і практика : збірник наукових праць. – Київ : Едельвейс, 2014. – Випуск 3. – С. 83 – 86.
10. Корнят В. С. Відбір змісту формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів / В. С. Корнят // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал. – Київ : Едельвейс, 2014. – Випуск 3-4. – С. 51 – 56.
11. Корнят В. С. Критерии сформированности диагностических умений социального педагога / В. С. Корнят // Дискуссия : Политематический журнал научных публикаций. – Екатеринбург : Издательский дом «Ажур», 2013. – С.151 – 155.
12. Корнят В. С. Деякі аспекти професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів / В. С. Корнят // Компетентнісний підхід у сучасній університетській освіті: збірник наукових праць. – Рівне: НУВГП, 2011. – С.136 – 144.
13. Корнят В. С. Формування ціннісних орієнтацій майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки / В. С. Корнят // Гуманітарні аспекти формування особистості: Збірник наукових праць – Львів, ЛДУ БЖД, 2011. – С.95 – 101.
14. Корнят В. С. Проблема професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у педагогічній теорії / В. С. Корнят // Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С.233 – 241.
15. Корнят В. С. Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з сім'єю / В. С. Корнят, М. Павленко // Гуманітарні аспекти формування особистості : збірник статей VI Всеукраїнської наукової конференції – Львів: ЛДУ БЖД, 2012. – С.142 – 148.
16. Корнят В. С. Педагогічна практика як умова формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів / В. С. Корнят // Актуальні проблеми підготовки фахівців соціальної сфери : тези доповідей II Міжнародної практичної конференції – Хмельницький : ХІТС Університету «Україна», 2012. – С.142 – 145.

17. Корнят В. С. Педагогічна практика у формуванні діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів / В. С. Корнят // Педагогічна практика як складова фахового формування студентів напряму підготовки «Соціальна педагогіка»: досвід, реалії перспективи : тези доповідей круглого столу. – Львів : Малий видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. – С.29 – 31.
18. Корнят В. С. Особливості застосування тестового контролю в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у педагогічних коледжах / В. С. Корнят // Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки : матеріали III щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Київ, 2013. – С.168 – 174.
19. Корнят В. С. Роль самостоятельной работы в процессе профессиональной подготовки будущих социальных педагогов / В. С. Корнят // Исследование традиционных и новых тенденций, закономерностей, факторов и условий функционирования и развития в экономике, проектном менеджменте, образовании, юриспруденции, языкознании, культурологии, экологии, зоологии, химии, биологии, медицине, философии, социологии, истории, растениеводстве : сборник научных статей по итогам международной научно-практической конференции – Санкт-Петербург : Изд-во «КультИнформПресс», 2014. – С. 69 – 70.
20. Корнят В. С. Удосконалення процесу професійної підготовки соціальних педагогів у педагогічних коледжах / В. С. Корнят // Четвертий педагогічний конгрес : збірник наукових праць. – Львів : Сполом, 2014. – С.219 – 226.

Корнят В. С. Формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2015.

У дисертації подано результати теоретико-експериментального дослідження формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки у педагогічних коледжах; охарактеризовано базові поняття дослідження, проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у педагогічній теорії, розкрито особливості професійної підготовки соціальних педагогів у педагогічних коледжах, проаналізовано сучасний стан сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів. Обґрунтовано структуру діагностичних умінь соціального педагога, що включає дві групи умінь: процесуально-технологічні (аналітико-синтетичні, методологічні, аналітико-корекційні, інформаційні), особистісно-рефлексивні (креативні, рефлексивні, оцінювальні) уміння; визначено та розкрито зміст критеріїв (аналітико-

синтетичний, методологічний, аналітико-корекційний, інформаційний, креативний, рефлексивний, результативно-оцінювальний), показників та рівнів (оптимальний, допустимий, критичний) сформованості діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів. Розроблено та теоретично обґрунтовано педагогічну технологію формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки в педагогічних коледжах; здійснено відбір змісту, форм та методів формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів; удосконалено зміст завдань педагогічної практики; експериментально перевірено їх ефективність для формування діагностичних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі професійної підготовки.

Ключові слова: діагностичні уміння, структура діагностичних умінь, формування діагностичних умінь, професійна підготовка соціального педагога, педагогічна технологія.

Корнят В. С. Формирование диагностических умений будущих социальных педагогов в процессе профессиональной подготовки в педагогических колледжах. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Киевский университет имени Бориса Гринченко, Киев, 2015.

Диссертация посвящена проблеме формирования диагностических умений будущих социальных педагогов в процессе профессиональной подготовки в педагогических колледжах.

Проанализированы базовые понятия исследования, проблема профессиональной подготовки будущих социальных педагогов в педагогической теории; раскрыты особенности профессиональной подготовки социальных педагогов в педагогических колледжах; осуществлен анализ современного состояния сформированности диагностических умений будущих социальных педагогов.

Определена и обоснована структура диагностических умений социального педагога, которая включает две группы умений: процессуально-технологические (аналитико-синтетические, методологические, аналитико-коррекционные, информационные) и личностно-рефлексивные (креативные, рефлексивные, оценочные) умения. Создан комплекс критериев (аналитико-синтетический, методологический, аналитико-коррекционный, информационный, креативный, рефлексивный, результативно-оценочный). и показателей Аналитико-синтетический критерий отражает аналитичность мышления, интеллектуальные возможности личности, умение анализировать, классифицировать. Методологический критерий определяет сформированность умения применять

теоретические знания при решении проблемных ситуаций. Информационный критерий раскрывает умение работать с различными информационными источниками: словарями, учебниками, статьями в печатных изданиях, интернет-ресурсами; умение эффективно использовать информацию в профессиональной деятельности. Аналитико-коррекционный критерий определяет критичность мышления при анализе ситуации. Креативный критерий отражает степень сформированности умения творчески мыслить, генерировать идеи, оригинально решать поставленные задачи. Рефлексивный критерий отражает уровень сформированности умения оценить и проанализировать свое психологическое состояние, индивидуально-психологические особенности, причины успеха или неудачи при осуществлении диагностических действий. Результативно-оценочный критерий – уровень сформированности умения оценить свои профессиональные способности, уровень развития диагностических учений. Определены уровни сформированности диагностических умений (оптимальный, допустимый, критический). Внедрена комплексная методика оценки уровня сформированности диагностических умений у будущих социальных педагогов.

Разработана и теоретически обоснована педагогическая технология формирования диагностических умений будущих социальных педагогов в процессе профессиональной подготовки в педагогических колледжах. Определены ее этапы: подготовительный, реализации, итогово-аналитический. Экспериментально доказано эффективность педагогической технологии формирования диагностических учений будущих социальных педагогов в процессе профессиональной подготовки в педагогических колледжах.

Ключевые слова: диагностические умения, структура диагностических умений, формирование диагностических учений, профессиональная подготовка социальных педагогов, педагогическая технология.

Kornyat V. S. Formation of diagnostic abilities of future social pedagogues in the process of professional training at pedagogical colleges. – Manuscript.

Dissertation for the Candidate Degree in Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04. – Theory and methods of Professional Education. – Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, 2015.

In the dissertation the results of theoretical and experimental investigation of the formation of diagnostic abilities of future social pedagogues in the process of professional training at pedagogical colleges are submitted.

It characterizes the basic concepts of the research, analyses the problem of future social pedagogue professional training in pedagogical theory, specifies the peculiarities of future social pedagogue professional training at pedagogical colleges, analyses the present situation with the formation of diagnostic skills of future social pedagogue. It grounds the

structure of a social pedagogue diagnostic skills that includes two groups of skills: processive and technological (analytic and synthetic, methodological, analytic and corrective, informational), personal and reflexive (creative, reflexive, evaluative) skills. It states and reveals the content of the criteria (analytic and synthetic, methodological, analytic and corrective, informational, creative, reflexive, resultative and evaluational), indicators and levels (optimal, acceptable, critical) of future social pedagogue diagnostic skills formation. It provides and theoretically grounds the pedagogical technology of the formation of future social pedagogue diagnostic skills in the process of professional training at pedagogical colleges. It points out the content, forms and methods of future social pedagogue diagnostic skills formation. It improves the content of the pedagogical practice tasks and experimentally checks their effectiveness for the formation of future social pedagogue diagnostic skills in the process of professional training.

Key words: diagnostic skills, diagnostic skills structure, diagnostic skills formation, social pedagogue professional training, pedagogical technology.